

Голас Радзімы

№ 30 (1445)
29 ліпеня 1976 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Цана 2 кап.
Год выдання 21-ы

ЗЕМЛЯКІ - БЕЛАРУСЫ
З КАНАДЫ НАВЕДАЛІ
БАЦЬКАЎШЧЫНУ

«Дзе іх дом!»
стар. 4

ГОРАД ПОМНІЦЬ
СВАІХ ГЕРОЯЎ

«Minsk unsubdued»
стар. 5

ПАСЛЯ НАРАДЫ У
ХЕЛЬСІНКІ —
РЭАЛЬНАСЦЬ
І ДОМЫСЛЫ

«Колодец с гнилой
водой»
стар. 6

Іна БУЛГАКАВА — мастак-мадэльер. Яе работы, як і работы яе калег, не раз прадстаўлялі нашу рэспубліку за мяжой. Замалёўка пра беларускіх заканадаўцаў моды змешчана на 8-й стар.

ПРИЗЫВ

ОСТАВЛЯТЬ ГЕНЫ, ВООРУЖЕНИЕ, СДЕЛАТЬ РАЗРЯДКУ
МЕЖДУНАРОДНОЙ НЕПРИЯТЕЛЬНОСТИ НАБРАТНИКОМ

Другая сусветная вайна цяжкім кашмарам увайшла ў лёс кожнага савецкага чалавека. Яшчэ ў суботу мы ўсёй сям'ёй збіраліся на нядзельную прагулку, а раніцай прачнуліся ад выцця трывожных сірэн і разрываў авіяцыйных бомб. Так пачалася ў чэрвені 1941 года вайна для мяне і маёй сям'і. Потым было 1418 дзён і начэй нябачанай па жорсткасці бітвы, у якой народ адстаяў сваю свабоду і незалежнасць.

Гэта вайна забрала 20 мільёнаў жыццяў савецкіх людзей. У нашай сям'і загінула двое:

бацька і малодшы брат. А мы з маці змагаліся на фронце.

Пайшоў чацвёрты дзесятак гадоў пасля заканчэння вайны. Мы аднавілі разбуранае. Нашы гарады і вёскі сталі яшчэ лепшымі, чым былі да вайны. З кожным годам жыццё становіцца больш прыгожым. І калі мы гаворым слова «мір», то яно ў нас асацыіруецца з паняццем — жыццё, а калі гаво-

рым «вайна» — асацыяцыя іншая — смерць. Вось чаму савецкія людзі робяць усё неабходнае для захавання трывалага міру на нашай планеце.

Клопат аб міры блізкі і зразумелы ўсяму прагрэсіўнаму чалавецтву. 26 гадоў назад, у сакавіку 1950 года, у Стасгольме была прынята адозва Сусветнага Савета Міру, у якой гаварылася:

**Марат ЯГОРАЎ,
намеснік старшыні
Беларускай рэспубліканскай камісіі
саздзейнічання Савецкаму фонду міру**

«Мы патрабуем безагаворачнай забароны атамнай зброі — зброі запалохвання і масавага знішчэння. Мы патрабуем устанавлення строгага міжнароднага кантролю для ажыццяўлення гэтай забароны.

Мы лічым ваенным злачынцам той урад, які першым выкарыстае атамную зброю супроць якой-небудзь краіны.

Мы заклікаем усіх людзей добрай волі ва ўсім свеце падпісацца пад гэтай адозвай».

Пад гэтым дакументам паставілі свае подпісы больш як

[Заканчэнне на 2—3-й стар.]

У ІМЯ МІРУ — ПОДПІСЫ ПАД АДОЗВАЙ

ДВАДЗІНЫ ШЛЯХ ДАСЛЕДЧЫКАЎ

Аб сувязі фундаментальных навуковых даследаванняў з
практыкай расказвае прэзідэнт Акадэміі навук Беларускай
ССР Мікалай БАРЫСЕВІЧ.

Мацнеючая сувязь навукі з практыкай — заканамерны пра-
цэс. Ён выкліканы неабходнасцю вырашэння надзённых праблем
вытворчасці.

Вось самы свежы прыклад. У многіх краінах спецыялісты
цяпер спрачаюцца аб тым, якім быць трактару будучага. Адны
лічаць, што трэба ісці па шляху стварэння больш магутных, пра-
дукцыйных машын (гэта пацвярджае і вопыт ЗША, дзе трактары
магутнасцю 100 конскіх сіл і вышэй у 1965 годзе складалі толькі
3 працэнты, а ў 1973 годзе ўжо 38). Другія прытрымліваюцца
процілеглай думкі.

Гэта праблема хвалюе і нас, таму што Беларусь з'яўляецца
адным з буйнейшых у свеце вытворцаў трактароў. Да сваёй спрэч-
кі вучоныя падключылі трактарабудаўнікоў. Каму, як не ім, доб-
ра ведаць слабыя і моцныя бакі машын? Шляхам кааперацыі
творчага пошуку вучоныя Інстытута праблем надзейнасці і даў-
гавечнасці машын Акадэміі навук БССР і іншых інстытутаў з ра-
бочымі і інжынерамі Мінскага трактарнага завода нарадзілася
ідэя стварэння лёгкага, энерганасычанага трактара з бесступен-
чатай перадачай і ўсімі вядучымі коламі.

Сумеснымі намаганнямі трактаразаводцаў і вучоных дасягну-
ты прагрэс і ў вырашэнні праблемы даўгавечнасці асноўных
агрэгатаў вядомага трактара «Беларусь». Яна павялічана ў два
разы. Гэта яшчэ больш узяло канкурэнтаздольнасць трактара.
Цяпер яго купляюць 68 краін свету.

Навука зможэ ў поўную меру выканаць ролю непасрэднай пра-
дукцыйнай сілы толькі ў тым выпадку, калі яна будзе актыўна
аддукацца на патрэбы вытворчасці.

Гэта выдатна ілюструецца, напрыклад, супрацоўніцтвам вучо-
ных Акадэміі навук БССР з шахцёрамі салігорскага вытворчага
аб'яднання «Беларуськалій», якое дае каля 50 працэнтаў калійна-
га канцэнтрату ў СССР. Вынікам гэтага супрацоўніцтва з'явілася
ўкараненне перспектыўнага раздзельнага метаду здабычы калій-
най руды.

Вучоныя і работнікі вытворчасці працуюць па плане мерапрыем-
стваў, зацверджаных у Салігорску на вызным пасяджэнні Прэзі-
дыма АН БССР. Напрыклад, працэс абагачэння руды доўгі час
залежаў ад выкарыстання дэфіцытных дорага каштуючых прыба-
вак, на набывшце якіх камбінат выдаткоўваў велізарныя грошы.
Супрацоўнікі Інстытута агульнай і неарганічнай хіміі АН БССР
сумесна з работнікамі прадпрыемства стварылі больш танныя
рэагенты з адкідаў хімічнай вытворчасці.

Толькі ў 1975 годзе агульны эканамічны эффект ад укаранення ў
практыку вынікаў навуковых даследаванняў склаў 46 мільянаў
рублёў.

На шэрагу беларускіх прадпрыемстваў з дапамогай Акадэміі
навук створаны добра аснашчаныя лабараторыі, тэхналагічныя
і канструктарскія службы. Па аб'ёму выконваемых работ «завод-
скія сектары навукі» часам не ўступаюць буйным праектна-тэх-
налагічным інстытутам.

Раней беларуская навука пераважна канцэнтравалася ў сталі-
цы, дзе ў асноўным размяшчаліся вышэйшыя навучныя ўстано-
вы і прамысловыя прадпрыемствы, а значыць, і былі найбольш
спрыяльныя ўмовы для навуковых даследаванняў. За апошнія два
дзесяцігоддзі адбыліся прыкметныя зрухі ў размяшчэнні прадук-
цыйных сіл — пачалося планамернае раскэнтраванне прамы-
словай вытворчасці, што забяспечвае больш рацыянальнае выка-
рыстанне працоўных, сыравінных і энергетычных рэсурсаў Белару-
сі. Натуральна, што і геаграфія навукі павінна ў пэўнай меры
адпавядаць размяшчэнню прадукцыйных сіл. Менавіта таму ў
Гродна, дзе дзесяць гадоў назад быў пабудаваны буйнейшы хім-
камбінат, адкрыты філіял Навукова-даследчага і праектнага ін-
стытута азотнай прамысловасці і прадуктаў арганічнага сінтэзу.
А ў такіх прамысловых цэнтрах, як Магілёў, Гомель, Віцебск,
з'явіліся навуковыя ўстановы фізіка-тэхнічнага і фізіка-матэма-
тычнага аддзяленняў Акадэміі навук БССР. Усяго ж прыкладна
за апошнія дзесяць гадоў у рэспубліцы адкрыта каля 30 новых
навуковых устаноў.

Сказанае аб сувязі навукі з вытворчасцю, вядома ж, як і пад-
крэслівалася на XXV з'ездзе КПСС, не трэба расцэньваць як зні-
жэнне цікавасці да фундаментальнай навукі. Правільна кажучы:
няма нічога больш практычнага, чым добрая тэорыя. Паўнаводны
паток навукова-даследчага прагрэсу вычарпаецца, калі яго не бу-
дуць жывіць фундаментальныя даследаванні. Гэта двудзіны
шлях вучоных. Таму галоўнай сваёй задачай калектыву АН БССР
па-ранейшаму лічыць правядзенне фундаментальных даследаван-
няў у адпаведнасці з раздзяленнем навуковай працы ў маштабе
ўсёй краіны.

Рудна, чым у менш мілітарыза-
ваных краінах.

«Спыненне гонкі ўзбраен-
няў, — падкрэсліваецца ў но-
вай Стэкгольмскай адозве, —
адкрывае чалавецтву дарогу да
міру без зброі, у якім будзе
поўнасцю забаронена ядзерная
зброя, усе віды зброі масава-
га знішчэння, міру, у якім бу-
дзе ажыццёўлена ўсеагульнае і
поўнае раззбраенне». Сусветны
Савет Міру заклікаў усе
ўрады і парламентарыі, усе гра-
мадскія рухі і арганізацыі, якія
выступаюць за мір, палітычныя
партыі, прафсаюзы, жаночыя і
маладзёжныя, рэлігійныя, са-
цыяльныя і культурныя аргані-
зацыі аб'яднаць свае намаганні
для ўтаймавання гонкі ўзбраен-
няў.

Сёння можна з упэўненасцю
сказаць, што новая Стэкгольм-
ская адозва атрымала самую
шырокую падтрымку ва ўсім
свеце. Як і чвэрць стагоддзя
назад, правядзенне міжнарод-
най кампаніі па збору подпісаў
пад адозвай знаходзіцца ў
цэнтры практычнай дзейнасці
прыхільнікаў міру ў многіх кра-
інах. У Англіі сярод падпісаў-
шых дакумент — члены парла-
мента, сакратары амаль усіх
нацыянальных прафсаюзаў кра-

іны. У Індыі яе ўжо падпісалі
каля 200 дэпутатаў парламента,
у тым ліку лідэры кіруючай пар-
тыі — Індыйскі нацыянальны
кангрэс. Актыўную дзейнасць
разгарнуў Аўстралійскі савет
міру. Ідзе збор подпісаў у
ЗША, Фінляндыі, Іраку, Нарве-
гіі, Францыі, Аўстраліі, Ганду-
расе, Шры Ланка, Эквадоры і
многіх іншых краінах.

Гарачае адабрэнне заклік Су-
светнага Савета Міру атрымаў
у нашай рэспубліцы. Беларусы,
як і ўсе савецкія людзі, адна-
душна галасуюць за мір. Ставя-
чы свой подпіс пад адозвай,
працаўнікі гарадоў і вёсак,
мужчыны і жанчыны, ветэраны і
маладзё дэманструюць адказ-
насць за лёс усеагульнага мі-
ру, уносяць свой асабісты
ўклад у справу прадухілення
пагрозы вайны.

На многіх прадпрыемствах, у
арганізацыях і ўстановах, у
калгасах і саўгасах адбыліся мі-
тынгі і сходы ў падтрымку но-
вай Стэкгольмскай адозвы.

Мне давлялася прыняць удзел
у многіх мітынгх. На адным з
іх, які праходзіў у калектыве
Мінскага матарабудаўнічага за-
вода, выступалі ўдзельнікі Вя-
лікай Айчыннай вайны, ветэра-
ны працы і маладыя рабочыя.

Наваполацкі політэхнічны ін-
стытут — адзін з самых мала-
дых у рэспубліцы. Ён рыхтуе
спецыялістаў для нафтапера-
працоўчай і нафтахімічнай
прамысловасці, машынабуда-
вання, будаўніцтва і іншых га-
лін народнай гаспадаркі.

Цяпер у інстытуце толькі ча-
дзённым аддзяленні займаецца
больш як 1 830 чалавек.
НА ЗДЫМКАХ: студэнты будаў-
нічага факультэта на лекцыі;
студэнт вярчэння аддзялення
інстытута, апаратычк вытвор-
часці манераў вытворчага

аб'яднання «Палімір» П. ПАЧ-
КАЕУ; старшы інжынер З. СА-
СНОУСКАЯ і студэнт першага
курса будфака І. ЗІБРАК у ла-
бараторыі фізіка-хімічных ме-
тадаў даследаванняў.

Фота А. ЦАРЛЮКЕВІЧА.

САКРЭТЫ СТАРАЖЫТНЫХ МЕТАЛУРГАЎ

Парашковая металургія ўзнікла яшчэ ў
глыбокай старажытнасці. Гэта гіпотэза, вы-
казаная ў свой час аўстрыйскім вучоным
Рычардам Кіфарам, знайшла пацвярджэн-
не ў Беларусі. Археологі АН БССР закон-
чылі раскопкі старажытнага пасялення ка-
ля вёскі Тайманава Магілёўскай вобласці,
якое датуецца I—VIII стагоддзямі нашай
эры.

Тут выяўлена каля 30 металічных прад-
метаў, невялікіх крыц — спёкшыхся по-
рыстых кавалачкаў жалеза. Даследаванні
знаходак у Навукова-даследчым інстытуце
парашковай металургіі паказалі, што жалеза
паўнасцю замяніла камень і бронзу, якія
раней былі асноўнымі матэрыяламі для вы-
рабу прыладаў працы. Аднак здабывалі яго
людзі ў нязначнай колькасці: вага знойдзе-
ных кавалачкаў не перавышае 100 грамаў.
У якасці сыравіны выкарыстоўвалася ба-
лотная руда. Каб устанавіць тэмпературны
рэжым старажытных прымітывных домнаў,
прааналізаваць шлакі, давялося правесці
эксперыментальна падобную плаўку. Ака-
залася, што аднаўленне жалеза адбывалася
пры тэмпературах да 1400 градусаў па
Цэльсію, г. зн. не шляхам плаўкі (для чаго
ў печы павінна быць мінімум 1540 граду-
саў), а шляхам утварэння невялікіх часці-
нак металу. У адтулінах для падачы выдзі-
мання, дзе тэмпература была больш высо-

кай, яны зварваліся паміж сабой, утвара-
ючы крыцы. У гэтых адносінах крычны пра-
цэс — прамы «родзіч» метаду сучаснай па-
рашковай металургіі.

Металаграфічны аналіз паказаў, што
старажытныя металургі не маглі кіраваць
металургічным працэсам, і гэта адбывалася
на якасці металу. У ім нераўнамерна раз-
меркаваны прымесьнік нікелю, медзі, марган-
ца, серы, фосфару, а яго цвёрдасць хіста-
ецца ад мяккага жалеза і высокавуглярод-
зістых сталей да белага і шэрага чыгуноў.
Няцяжка ўявіць, якая складаная задача
стаяла перад кавалём, — ён павінен быў
вырабіць з такога металу прыладу працы.

Мяркуючы па знаходках, нашы продкі,
як і скіфскія кавалі, не ведалі, як надаць
металу цвёрдасць. Сярод двухсот вывуча-
ных прадметаў толькі пяць загартоўваліся,
ды і тыя адносяцца да пазнейшага перыя-
ду — да другой паловы першага тысяча-
годдзя.

Адкрыты ў старажытнасці працэс про-
стага аднаўлення жалеза з руды ў нашы дні
праходзіць на якасна новым узроўні ў мно-
гіх краінах, дзе няма сваіх багатых руд.
Ён дазваляе перапрацоўваць бедныя зале-
жы з кіслай, пустой пародай, выкарыстоў-
ваючы ў якасці аднавіцеля таннае паліва.

М. ГУРЫН.

Усе яны гаварылі аб поўнай
падтрымцы мудрай міралюбі-
вай знешнепалітычнай дзейнас-
ці Камуністычнай партыі і Са-
вецкага ўрада. Матарабудаўні-
кі вырашылі працаваць у збро-
ішчэйшы выхадны дзень, а зароб-
леныя грошы ўнесці ў Фонд
міру.

Рэзэнні стаць на «вахту міру»
прынялі многія прадпрыемствы
Брэста, Віцебска, Гродна, Гоме-
ля, Магілёва. На мітынг у кал-
гасе «Савецкая Беларусь» Ка-
мянецкага раёна было адна-
душна прынята рашэнне пера-
лічыць заробатную плату адна-
го дня ў Фонд міру. А стар-
шыня калгаса Герой Сацыяліс-
тычнай Працы У. Бядуля, даяр-
ка А. Лукашэвіч і трактарыст
М. Казакіў унеслі проста на
мітынг у Фонд міру па 120
рублёў.

Такіх прыкладаў можна пры-
весці вельмі многа. На раху-
нак Фонду міру паступаюць
сродкі ад суботнікаў і нядзель-
нікаў, зборы ад дадатковых
спектакляў і канцэртаў, прэміі
і ганарары. Людзі робяць гэта
шчыра, бескарысліва, каб мець
дачыненне да вялікага руху су-
часнасці, удзельнічаць у гіс-
тарычнай бітве прагрэсіўных сіл
супраць сіл рэакцыі і вайны.

У адрас Беларускай рэспуб-
ліканскай камісіі садзейнічання
Савецкаму фонду міру прыхо-
дзяць паштовыя перадачы з
многіх краін. Розныя сумы,
розныя валюты, але ўсе яны
сведчаць аб тым, што барацьба
за мір выклікае разуменне і
падтрымку ва ўсіх людзей доб-
рай волі.

Кампанія па збору подпісаў
пад новай Стэкгольмскай адоз-
вай у нашай рэспубліцы пача-
лася сёлетня ў чэрвені сходам
членаў і актывістаў Беларуска-
га рэспубліканскага камітэта
абароны міру і рэспубліканска-
й Камісіі садзейнічання Са-
вецкаму фонду міру. Сярод
тых, хто першымі паставіў свае
подпісы пад гістарычным даку-
ментам, — старшыня рэспублі-
канскага камітэта абароны мі-
ру, член Сусветнага Савета Мі-
ру, народны пісьменнік БССР,
лаўрэат Ленінскай прэміі
І. Мележ, Герой Сацыялісціч-
най Працы, народны паэт БССР,
лаўрэат Ленінскай прэміі
П. Броўка, Герой Сацыялісціч-
най Працы, народны паэт БССР
Максім Танк, народны пісьмен-
нік БССР К. Крапіва, І. Шамя-
кін, народныя артысты СССР
Л. Александровіч, Р. Шыр-
ма, Г. Цітовіч, З. Стома, народ-

ны мастак СССР З. Азгур, на-
родны мастак БССР А. Бем-
бель. Разам з дзесячамі куль-
туры і мастацтва паставілі свае
подпісы рабочыя Мінскага за-
вода аўтаматычных ліній, Ге-
рой Сацыялісцічнай Працы
А. Віташкевіч, віцэ-прэзідэнт
Акадэміі навук БССР, доктар
тэхнічных навук А. Белы, даяр-
ка калгаса «Маяк камунізму»
Барысаўскага раёна В. Зароў-
ская, генерал-лейтэнант у ад-
стаўцы, Герой Савецкага Саю-
за І. Жыгараў і многія іншыя.

Пад гістарычным дакумен-
там паставіла свае подпісы
практычна ўсё дарослае на-
сельніцтва Беларусі.

Ці падпісаўся ты пад новай
Стэкгольмскай адозвай?
На розных кантынентах пла-
неты гучыць сёння гэта пытан-
не. Аднак на яго мае глыбо-
кае, прынцыповае значэнне.
Сусветны рух грамадскасці ў
падтрымку новай Стэкгольм-
скай адозвы прымае ўсё больш
масавы характар. Заклік Сусвет-
нага Савета Міру пачуць ўсю-
ды. Падтрымліваючы яго, наро-
ды зноў дэманструюць сваю
рашучасць спыніць гонку
ўзбраенняў, адстаць трывалы
мір на зямлі.

ДЗЕ ІХ ДОМ?

У ЛІПЕНІ У МІНСКУ ГАСЦІЛА ГРУПА ЧЛЕНАЎ ФЕДЭРАЦЫІ РУСКІХ КАНАДЦАЎ

— Глянцце, вунь узгорак чак ліловы ад чабору, — падаўшыся да акна аўтобуса, які вёз турыстаў у Хатынь, загаварыла Любоў Халецкая. — Як была тут у вёсцы апошнім разам, назбірала яго і завезла ў Канаду. Аба-люю высушаныя зёлкі ва-рам — такі родны пах ад іх ідзе, быццам дома бываю.

На заднім сядзенні аўтобуса другая турыстка, дачка дзевяностагадовага свяшчэнніка з Таронта, гучна расказвала суседцы:

— Ужо многа год я паку-тую ад бяссонніцы, а прыеха-ла на Радзіму — сплю, як дзі-ця. Мне тут трава лепш пах-не, дрэвы і кветкі здаюцца прыгажэйшымі. Можаце вы мне гэта растлумачыць? Так-так! І я кажу: дома мы!

— Пакуты чалавека па страчанай Бацькаўшчыне мо-жа зразумець толькі той, хто сам іх перажыў, — прыслу-хоўваючыся да размовы сяб-ровак, працягвала Любоў Ха-лецкая. — Раскажу вам, як нялёгка жывецца на чужыне былым савецкім грамадзя-нам, якія трапілі за акіян нядаўна. Наслухаліся сійні-скай прапаганды.

Аднойчы ў тэатры яна па-чула рускую гаворку. Двое людзей шукалі свае месцы. Наша зямлячка дапамагла ім, а потым даведлася, што яны не так даўно выехалі з Са-вецкага Саюза. У той дзень на сцэне выступалі нашы ар-тысты.

— Пакуль ішоў канцэрт, я не раз паглядала ў іх бок, — расказвала Л. Халецкая. — Адзін з яўрэяў глядзеў і не глядзеў на сцэну, усё ніжэй і ніжэй схілялася яго галава. Думкі яго былі не тут. Музы-ка, песні ўносілі яго на Ра-дзіму. А я яго разумела, бо так было калісьці са мной. Прыехаўшы ў Канаду, я не магла забыць Беларусь, хаця ў Канадзе матэрыяльна мне стала жыць значна лягчэй.

Застаючыся дома адна, я істэрычна галасіла, успаміна-ючы вёску, дом, родных маіх. А яны ж прыехалі не з бед-най краіны, якой сорак год назад была Заходняя Бела-русь. Цяпер гэтыя перасялен-цы разумеюць, што згубілі, пакінуўшы Радзіму. Асаблі-ва цяжка прыстаювацца лю-дзям адукаваным. Работы па

спецыяльнасці ніхто з іх не знаходзіць. З гора некаторыя страляюцца, становяцца вар-’ятамі. Нам было прасцей. Ды і тое жыццё, ад якога мы ад’язджалі, хіба можна па-раўнаць з сённяшнім?

Сёлета Люба Халецкая была кіраўніком канадскіх турыстаў і з групай зрабіла тур па нашай краіне. А ў той, першы прыезд, ёй больш за ўсё хацелася ўбачыць Рудні-кі.

— Ад Пружан наша вёска якіх кіламетраў дванаццаць-пятнаццаць. Ідзеш, бывала, ідзеш да горада, стомішся, пакуль дабярэшся. А тут селі ў аўтобус, не паспелі агле-дзецца — прамільгнула знаё-мая царква. Не думайце, што царква — самы прыкметны будынак у Рудніках. Многа ўсяго там набудавалі — і ха-ты, і школу, і клуб. Проста са старых часоў знаёмая. Як ехалі, я ўсё глядзела на палі. Жыта стаяла добрае, а лю-дзеў у полі не відаць. Даў-ней у час уборкі жней на по-лі, што гусей. «Не хвалойце-ся, дэтакча! — супакойвалі мяне пасажыры. — У нас ця-пер машыны працуюць». Спа-дабаўся мне вялікі калгасны сад. Балота вакол вёскі, у якім каровы гразлі, няма больш. Землякі мае сталі жыць заможна.

Дваорадная Любіна сястра нарадзіла і выгадала восем дзяцей. Як ні цяжка было адразу пасля вайны, жанчы-на ўсім здолела даць сярэд-нюю адукацыю. Чацвёрта з пляменнікаў жывуць у Мін-ску. І Любоў Халецкая хадзі-ла да іх у госці.

— Шчаслівая іх маці, — гаварыла яна пра сястру. — Столькі дзяцей, і ўсе ладныя. І ўнукі ўсе вучацца, адны — у школе, другія — у інстыту-це. А больш за ўсё спадаба-лася мне, як пшпчотна, па-братняму ставяцца дзеці адзін да аднаго. Добрая мо-ладзь у вас!

Нам неаднойчы ўжо даво-дзілася чуць, што савецкая моладзь выклікае захапленне ў зарубежных гасцей. Яна добра выхаваная, эрудыраван-ая, з пашанай ставіцца да старэйшых, ёй да ўсяго ёсць справа. У піянерскім лагеры «Зялёны бор», дзе адпачыва-лі дзеці членаў Федэрацыі рускіх канадцаў, нашы земл-

кі прабывлі паўдня. Агледзелі карпусы са спальнямі і хола-мі, сталовую з кухняй, пла-вальны басейн, у актавай зале праслухалі канцэрт мас-тачкай самадзейнасці.

— Мы разлічвалі ўбачыць часовыя палаткі, папаходна-му наладжанае жыццё, а ўба-чылі санаторый, — здзіўлялі-ся госці. — І ўсё гэта, кажа-це, каштуе бацькам каля 10 рублёў? Вось гэта клопат!

— Сорак долараў у ты-дзень я плаціла за летні ад-пачынак са сваімі ўнукамі, — зазначыла Л. Халецкая. — А ўмовы там былі горшыя.

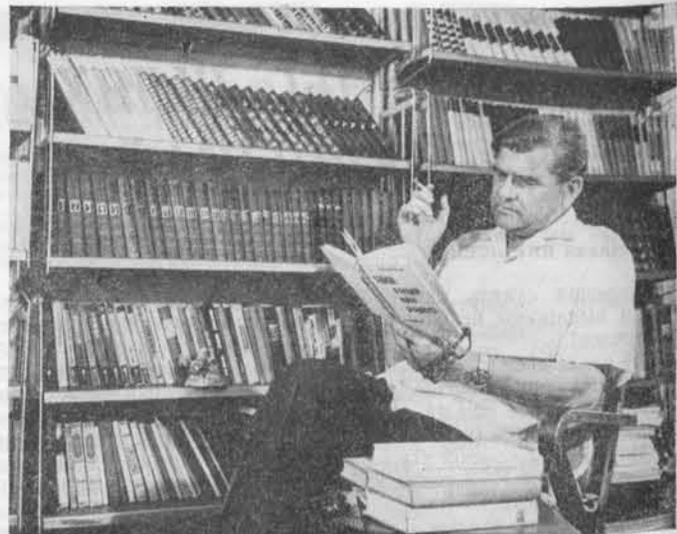
— У нас гавораць, што ніхто не выхавае дзяцей лепш, чым бацькі. Мне зда-ецца, што дзіцячы калектыў з разумнымі выхавацелямі таксама вельмі неабходны падлетку, — уступіў у раз-мову Сцяпан Гарматны. — Нашы дзеці ў Канадзе прада-стаўлены самі сабе, многа баяцца на вуліцы. То дрэн-на. Вуліца разбэшчвае. У вас мы ўбачылі ўзор таго, як трэ-ба выхоўваць.

Землякі з Таронта ўспом-нілі старога Співака, які на схіле жыцця пажадаў вир-нуцца на Радзіму. З ім не па-ехалі жонка і дачка. Прайш-ло ўжо больш за дзесяць га-доў. Жонка Співака, нарэш-це, рашылася і пабывала ў Савецкім Саюзе. «Там жа можна жыць і ў горадзе і ў вёсцы, — сказала яна, вяр-нуўшыся. — Там усяго ха-пае».

Дом, Радзіма, родны кут... Дзе яны для гэтых людзей, якія даўным-даўно адарвалі-ся ад Бацькаўшчыны?

— Мы не можам пахвалі-ца, што добра размаўляем па-беларуску. Гады, практы-тыя за акіянам, наклалі адбі-так і на нашу мову. Але ў Вязынцы, у музеі Янкі Купа-лы, калі гід пачаў чытаць вершы вялікага песняра, мы адчулі сябе беларусамі, нам была зразумела мова гэтых вершаў, мы былі ўсхвалява-ны, — расказвалі на прыёме ў Беларуска-таварыстве «Радзіма» землякі-беларусы. — Янка Купала аддаў наро-ду ўсе сілы, прывяціў яму ўсю сваю творчасць. Таму самому народу, часцінкай якога з’яўляемся і мы, эмі-гранты.

Д. ЧАРКАСАВА.

Цесна ад кніжных стэлажоў у кватэры старшыні калгаса «За-ра» Карліцкага раёна Пятра Шчарбакова. У яго асабістай біб-ліятэцы — паўтары тысячы кніг. Самая каштоўная з іх — пры-жыццёвае двухтомнае выданне твораў М. Ламаносава, датава-нае 1757 годам.

НА ЗДЫМКУ: Пётр ШЧАРБАКОЎ у сваёй бібліятэцы.

Што? * Як? * Чаму?

ПІСЬМО Ў ГАЗЕТУ

З розных прычын людзі ўпершыню пішуць гэты адрас на канверце: «Мінск, Дом друку, рэдакцыя газеты...» Назву га-зеты чалавек выбірае ў залежнасці ад узросту і сваіх занят-каў. Юнакі і дзяўчаты найчасцей адрасуюць свае пытанні і прапановы ў «Чырвоную змену» і «Знамя юности», механіза-тар ці калгасны брыгадзір напішуць у «Сельскую газету», роз-дзі на важную грамадскую ці вытворчую тэму прыйдзе ў «Звязду» або «Советскую Белоруссию». Тысячы пісьмаў што-год кладуцца на рэдакцыйныя сталы ў Мінску і Маскве, аб-ласных і раённых цэнтрах. Чаго ў іх толькі няма! Ад найбольш-пытаннаў да дзелавых прапаноў, ад скаргаў на некаторых мясцовых бюракратаў да філасофскіх разважанняў пра свет і пра сябе. Краінае заўсёды даверлівае аўтараў, іх глыбокая перакананасць у тым, што пісьмо трапіць у надзейныя рукі і справа, пра якую вядзецца гаворка, вырашыцца самым на-лежным чынам.

Адразу адзначым, што гэтая ўпэўненасць не беспадстаўная. Уся савецкая прэса лічыць сваім першачарговым абавязкам мець цесную сувязь з чытачамі. Перыядычна наладжваюцца сустрэчы супрацоўнікаў рэдакцыі з працоўнікамі горада і вёскі, людзі часта звяртаюцца ў газету па тэлефоне з нейкімі запытаннямі. Але пісьмы застаюцца самым папулярным кана-лам сувязі «чытач — газета». Так на практыцы рэалізуецца адзін з галоўных прынцыпаў савецкага друку — масавасць.

Чалавек напісаў у газету. Возьмем гэта за адпраўны пункт, каб прасачыць за магчымымі вынікамі. Вядома, многае зале-жыць ад зместу пісьма. Вось малады рабочы з захапленнем расказаў пра сакратара партыйнай арганізацыі, яго чуласць і прынцыповасць. Сакратар заводскага партбюро прасіць парады і падтрымкі ў канфлікце з дырэктарам. Пытанні наконт таго, як павінен сябе трымаць партыйны ваяк, задае маладая камуністка. Тры пісьма амаль адначасова прыйшлі ў «Правду», цэнтральны орган савецкіх камуністаў, з розных куткоў краіны. Значыць, наспела патрэба ў размове на такую тэму, актуальнасць яе бяспрэчная. І пісьмы былі вынесены на газетныя старонкі. Пасыпаліся водгукі — парады, пажаданні, прапановы, скаргі. Двойчы на працягу месяца газета вярталас-ся да з’яўленай тэмы. Мяркуючы па рэдакцыйных каментар-ях, размова не скончана. Клопаты партыйнага сакратара аналізуюцца чытачамі ўсебакова.

Трапляюцца часам у рэдакцыйнай пошце такія трывожныя старонкі, што нехта з журналістаў, адклаўшы ўсе справы, ім-чыць тэрмінова ў камандзіроўку, каб дапамагчы чалавеку ў бядзе, аднавіць справядлівасць, разабрацца ў забытанай сі-туацыі. Не кожная такая паездка завершыцца артыкулам ці фельетонам пад рубрыкай «Пісьмо паклікала ў дарогу». Але журналіст абавязкова выканае свой грамадзянскі абавязак — дапаможа, каб справядлівасць была адноўлена, а несумленныя людзі, бюракраты — пакараны.

Якраз гэтая пастаянная барацьба газеты з недахопамі, публічнасць у абмеркаванні надзённых праблем, зацікаўленая гаворка аб людзях сумленных і бязмежна адданных Радзіме ва-біць чытачоў, выклікае ў іх довер і жаданне асабіста прыняць удзел у вырашэнні той або іншай справы. І чалавек бярэцца за перо...

Ну, а што ж у рэдакцыі? Тут уважліва ставяцца да кожнага пісьма. Ужо ў дзень атрымання адны з іх кладуцца на рэдак-тарскі стол, гэта нешта выключнае, крык нечай душы ці маг-чымы пачатак важнага дыялога. Другія будуць адпраўлены для прыняцця належных мер у адпаведныя ўстановы і аргані-зацыі. Трэція трапяць да літаратурных супрацоўнікаў, якія падрыхтуюць іх да публікацыі ў газеце. На чацвёртыя напі-шуць грунтоўны адказ аўтару. Ні адно пісьмо не застаецца не-заўважаным, ні адзін аўтар не будзе пакрыўджаным.

Тут вельмі дарэчы ўспомніць: падобныя адносіны нашай прэсы да інтарэсаў кожнага чалавека настолькі арганічна ўва-ходзяць у свядомасць, што не выклікаюць ніякіх сумненняў. Маўляў, так яно ўсюды і павінна быць. Былі выпадкі, калі лю-дзі, пакінуўшы Радзіму і сутыкнуўшыся з жорсткасцю захо-д-няга свету, ішлі скардзіцца на сваіх крыводзіцеляў... у рэдак-цыі тамашніх газет. Супрацоўнікі рэдакцыі ўцяміць не маглі, чаму такія дзіўныя прэтэнзіі прад’яўляюць імігранты з Уско-ду. А ў іх душы гэта безнадзейнае чаканне дапамогі і спра-вядлівасці ад газеты было, магчыма, апошняй кропкай над «і».

Савецкая прэса выхоўвае сацыяльную актыўнасць у чыта-чоў не толькі нарысамі і артыкуламі, але і ўважлівымі і шчы-рымі адносінамі да сваіх выпадковых і пастаянных рабочых і сельскіх карэспандэнтаў. Мільёны такіх няштатных аўтараў — людзей самых розных прафесій і ўзростаў — дапамагаюць ра-біць савецкія газеты дзейнымі органамі барацьбы за далей-шы росквіт сацыялістычнага грамадства, за прагрэс у экано-міцы і культуры. Пазаштатным карэспандэнтам актыўна дапа-магаюць журналісты і грамадскія арганізацыі. Для іх нават спецыяльны часопіс існуе — «Рабоче-крестьянский корреспондент». А выхоўваюцца гэты энтузіясты ў Беларусі з тых людзей, якія, кіруючыся грамадскімі інтарэсамі, напішуць ад-нойчы на канверце: «Мінск, Дом друку, рэдакцыя газеты...».

У ГОНАР СВЯТА ПОЛЬСКАГА НАРОДА

Народы Савецкага Саюза, краін сацыяліс-тычнай садружнасці разам з працоўнымі ПНР адзначылі вялікае свята — Дзень адраджэння Польшчы.

У актавай зале Дома літаратара Мінска 20 ліпеня адбыўся ўрачысты сход прадстаўні-коў працоўных горада, прысвечаны 32-й гадаві-не адраджэння Польшчы.

У прэзідыуме сходу — сакратар ЦК КПБ В. Шавялуха, намеснік Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР У. Лабанок, намес-нік Старшыні Савета Міністраў БССР Л. Хіт-рун, прадстаўнікі партыйных, савецкіх, прафса-юзных, камсамольскіх арганізацый, перадавікі вытворчасці, дзеячы навукі і культуры.

Разам з імі знаходзіўся Генеральны консул ПНР у Мінску Ю. Мруз.

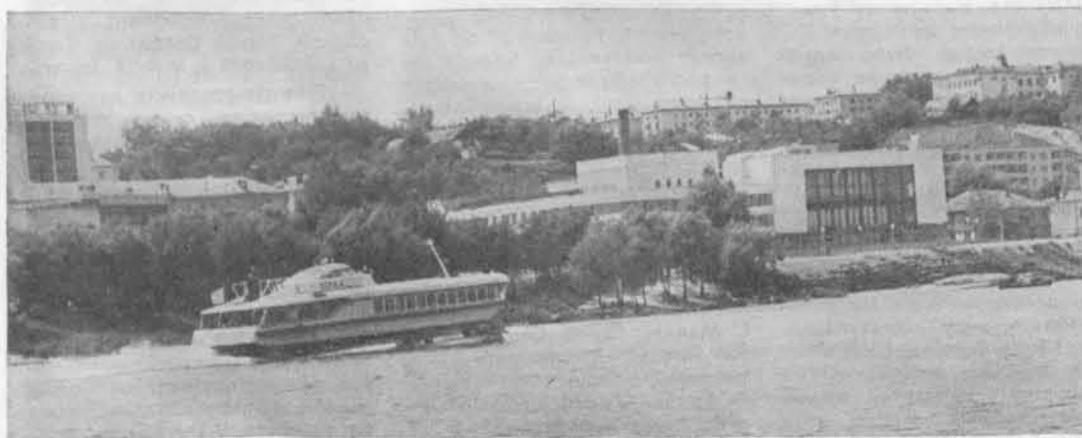
Гучаць дзяржаўныя гімны ПНР, СССР і БССР.

З дакладам выступіў намеснік старшыні праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы, рэдактар газеты «Звязда» А. Тоўсіцкі. Ён адзначыў асобую знач-насць даты 22 ліпеня ў жыцці польскага наро-да, расказаў аб яго вялікіх дасягненнях у палі-тычнай, навукова-тэхнічнай і культурнай галі-нах.

Удзельнікі сходу цёпла сустрэлі выступленне кіраўніка дэлегацыі галоўнага праўлення Таварыства польска-савецкай дружбы, сакратара ваяводскага камітэта ПАРП у Плоцку Э. Шміта.

На сходзе прысутнічаў Генеральны консул ГДР у Мінску Л. Волерт.

Урачыстыя сходы, вечары, прысвечаныя 32-й гадавіне адраджэння Польшчы, праходзілі ў гэтыя дні ў Гродна, Брэсце, Віцебску, Навапо-лацку і іншых гарадах рэспублікі.

Мазыр. Набярэжная ракі Прыпяць.

Фота У. ЛУПЕЙКІ.

JULY 3 — THE DAY OF LIBERATION OF THE SOVIET BYELORUSSIA

MINSK'S underground fighters struck almost immediately after the city had been seized by nazis. In November 1941, separate underground groups formed a single coordination centre — the Patry Committee.

The Committee organized partisan units which lost no time in launching combat operations. The units were continuously reinforced by Minsk factory workers and Soviet POWs freed from concentration camps. Underground staff saw to it that the partisan units were supplied with everything necessary for their successful operation. There was a wide liaison network through which partisans obtained scout reports, weapons, ammunition, medicine and clothes. About 20 partisan brigades and units were set up by the underground Party Committee or with its help.

Partisans actually encircled Minsk, blockading that vital centre of enemy defences. In the early days of the occupation, the city gave every support to the partisans operating in the impenetrable Byelorussian woods, turning them into real fortresses of Soviet power.

When the nazis learned of the forms and methods of underground resistance, the tactics of partisan warfare was changed on the instructions of the Central Committee of the Byelorussian Communist Party. At that point, each partisan brigade operating near Minsk had its own underground network in the city, with individual groups of underground fighters specializing in specific assignments. Many failures were thus prevented.

The scope of that truly mass movement can be judged by the following figures: more than 2,000 Minsk residents went underground to fight the enemy in 1942 alone. More than 7,760 partisans left Minsk for the woods; for the sake of comparison, Minsk's population at that time was a mere 130,000.

Under the hard conditions of the occupation, a whole network of underground printshops was set up; they printed leaflets, bulletins and even a newspaper. The organ of the underground Party Committee was actually printed under the very noses of the Gestapo. All that made the people of Minsk confident of victory. Mines, laid by underground fighters, exploded on railways, at airfields, in officers' barracks and canteens and at industrial enterprises.

Partisans burned down a vulcanization factory, blew up the machine room of a dairy factory, put District Electric Power Station No. 2 out of action and damaged a railway-car repair works. Underground fighters at the depot of the Minsk Railway Station crippled 155 railway engines. And these are only some of Minsk resistance fighters' successful operations against the enemy in the summer of 1943.

At the risk of their lives, underground fighters obtained valuable information about the enemy and delivered it to partisans who, in turn, forwarded it to the Red Army command. Zakhar Galo, a Komsomol, reported the Panther tank's specifications long before that machine made its appearance at the front. N. Nikolsky, a Member of the Byelorussian SSR Academy of Sciences, found out that the nazis were preparing an offensive at the Kursk Bulge and passed the information on to the Soviet intelligence service. Hans

Strube, a German Communist, chief of the presidential office of the Centre Railway, who kept in touch with agronomist Ilya Markov's underground group, supplied extremely valuable information. It is impossible to enumerate all the heroes who obtained important information about the enemy.

concentration and forced labour camps in Germany. Minsk was bleeding but it never laid down its arms.

The heroes who showed such unexampled fortitude of spirit and unbending will, who gave their lives for the people's freedom, covered themselves with eternal glory. After the liberation, the Soviet

Minsk unsubdued

Minsk's resistance fighters had no experience of underground operations. They were up against the sophisticated nazi counter-intelligence service — the security police and the SD, Abwehr, the field secret police, Sonderkommandos and Schutzpolizei. Underground fighters gained experience at the cost of much blood and enormous sacrifices. The Gestapo dealt blows at underground organizations on many occasions.

The first attack on the underground City Committee was made in March 1942. Gestapo men arrested Isai Kazinets, Secretary of the City Committee, Georgi Semyonov and Stepan Zayats, members of the Committee; Vasily Zhudro, also a member of the Committee, and Alexander Makarenko, commissar of the partisan unit known as "People's Avengers", were killed while resisting arrest. At that time, 28 leaders of the underground were hanged, 251 shot, and hundreds tortured to death in Trostyanets death camp. The underground movement sustained still heavier losses in the autumn of the same year when all the members of the City Party Committee, almost all the leaders of the five underground district Party committees and hundreds of Party activists were arrested. However, dozens of new fighters against fascism carried on the cause of the fallen heroes.

In their impotent rage, the nazis started a punitive expedition codenamed "The Magic Flute" against the entire population of the city. On April 17-22, 1943, they encircled Minsk in a ring of two soldiers per every 50 metres and combed the city, arresting 52,000 people as suspects. Many of them were executed and many sent to

Government took every measure to restore Minsk. Trainloads of equipment, building materials and metal arrived in Minsk from Moscow and Gorky, Leningrad and Kuibyshev, the Urals and Siberia, Lithuania and Bashkiria, Moldavia and Azerbaijan. Heaps of debris were cleared and one of the country's most beautiful cities was erected in their stead.

Calculations showed that it would have been much easier to rebuild the city elsewhere. But the Soviet people decided to prove that Minsk was indestructible, that it would remain an eternal city, that no force in the world was capable of wiping it off the face of the earth.

The entire population of Minsk took part in the restoration. Every able-bodied person — from the Secretary of the Central Committee of the Communist Party of Byelorussia to a rank and file worker — had a labour card in which his voluntary work on Sundays and after hours was registered. The people of Minsk did 400 to 500 hours of unpaid work each, clearing the debris and laying the foundations for new factories and apartment houses.

After the city's liberation, the famous partisan parade was held there. One column of partisans handed in their weapons, marched along Mogilev highway to Krasnoye Urochishche, pitched tents and broke ground for a motor plant there. Before long, the country had sent all the necessary equipment and building materials to the construction site. Today Mogilev highway, one of the Byelorussian capital's most beautiful avenues, bears the name of Partisan Prospekt.

A large group of former partisans laid the foundations for the first blocks of a

tractor plant. In the early period of its restoration, Minsk became an industrial city. The whole country rendered aid in the form of experienced specialists, building materials, machinery, metal and equipment.

Ground was broken for the moped factory, the ball-bearing factory, the automatic production line, tractor spares, and electrical and motor factories.

Industry in the Byelorussian capital has taken on a new look over the past decade. Industrial enterprises specializing in electronics, precision instruments and optics have been built there with the help of other fraternal republics. Minsk's industrial output has gained recognition all over the world. Its tractors, cars, electronic computers, machine tools, electrical refrigerators, watches, fabrics and many other items are much in demand in our country and abroad.

As time went on, Minsk building workers put up more and more housing developments, factories and whole industrial complexes. The city went far beyond its old limits. New neighbourhoods, Serebryanka, Chizhovka, Zelyony Lug, Vostok, Kurasovshchina, Rakovskoye Shosse, have gone up in place of old villages.

Within the past three decades, the city's population has increased nearly tenfold to surpass the one million mark. The hero-city of wartime is now performing feats of labour heroism.

The residents of Minsk revere the memory of those who fought and died believing in the victory of communism. The city's most beautiful streets bear the names of Heroes of the Soviet Union Ivan Kabushkin, Yevgeny Klumov, Isai Kazinets, Vladimir Omelyanyuk, Nikolai Kedysheko, the leading underground fighters Dmitry Korotkevich, Stepan Zayats, Ivan Matusevich, Georgi Semyonov, Vasily Zhudro and Zakhar Galo. They will always be an example to us.

In the work of factories, in the efforts of that large army of building workers, in research findings, in new works of literature and art, in all the accomplishments of Minsk residents one can feel the pulse of those who fought to the end for what every Soviet man holds most sacred — our socialist way of life.

I. NOVIKOV.

Minsk, Leninsky Prospekt.

Photo by Ch. MEZIN.

THE USSR AND THE OLYMPIC MOVEMENT

This year the USSR Olympic Committee celebrates its 25th anniversary. The modern international Olympic movement also celebrates a jubilee — the first Olympics were held in Athens exactly 80 years ago. The Soviet national squad made its first Olympic appearance in the 1952 Games in Helsinki, ending the long US domination. A rival appeared who was an instant challenger for the Olympic crown. Other socialist countries' sports prestige also grew from Olympics to Olympics. It is enough to say that in Munich, athletes from 11 socialist countries won 100 golds in the 194 events contested by representatives from 125 countries.

Athletes from the Soviet Union and other socialist countries have helped raise Olympic standards and change the Olympic movement's structure and atmosphere. Our sports organizations have done a lot over these years to

strengthen the international Olympic movement.

Soviet sports organizations are presently affiliated to 70 international sports associations. These organizations have 118 Soviet representatives working in them. Last year alone Soviet sports organizations took part in more than 30 congresses and general assemblies of international sports organizations, seven of them here in the USSR.

Soviet representatives and all progressive forces had the South African Republic and Southern Rhodesia expelled from the Olympic movement, and the vicious anti-socialist radio stations "Liberty" and "Free Europe" deprived of their accreditation.

Athletes from the socialist countries are steadily dominating international sports. At the 1975 world and European championships, the USSR, the GDR and other socialist countries left sports powers like the USA,

By Vitaly SMIRNOV,
First Deputy Chairman,
Organizational Committee,
Olympics-80

Britain, the FRG and others behind.

Soviet sports organizations keep up broad exchanges with their counterparts abroad, having contacts with 87 countries in 1975. Soviet athletes took part in USSR Days and Weeks in Italy, Portugal and Spain.

In January 1975, Soviet athletes took part in the New Zealand Games for the first time.

Our gymnasts put on demonstration performances in the United States, Great Britain and Iceland. Soviet gymnast Olga Korbut was awarded the "Ambassador of Peace" Prize, in Italy.

Soviet sports organizations keep expanding their contacts. Last year we signed protocols on sports cooperation with Ethiopia, Iran, Jordan, Afghanistan,

Syria and Algeria. We are also widening our contacts, based on long-term agreements, with Japanese, Italian, Danish, US, Portuguese, Spanish, Canadian, French, Austrian and Swedish organizations. Long-term agreements on sports cooperation have been signed with 13 capitalist countries. Exchanges of delegations with Austria and Canada, the 1976 Olympic countries, are especially lively.

No other country has as many world and European champions as we do, and last year alone seven world and European championships were held here.

Soviet sports organizations' expanding international contacts have been assisted by the way the Peace Programme of the 24th CPSU Congress has been implemented, and by the USSR, other socialist countries and all progressive forces' persistent efforts to radically improve the world's political climate.

In his speech at the Con-

ference on Security and Cooperation in Europe, held in Helsinki, Leonid Brezhnev said that materialization of relaxation which is the essence of everything should make peace in Europe truly durable and unshakable. Now, following the successful completion of the Conference, the main task is to put the concrete points of the Final Act into practice.

The Final Act also contains a section on international sports cooperation. It says: "In order to expand existing links and cooperation in the field of sport the participating States will encourage contacts and exchanges of this kind, including sports meetings and competitions of all sorts, on the basis of the established international rules, regulation and practice".

СКОРО исполнится первая годовщина общеевропейского совещания и подписания в Хельсинки его Заключительного акта высшими представителями 33 европейских государств, а также США и Канады. Этот исторический документ повсюду заслуженно называют хартией мирного сосуществования.

Заключительный акт предусматривает продолжение многостороннего процесса, начатого общеевропейским совещанием «путем проведения углубленного обмена мнениями как о выполнении положений Заключительного акта и задач, определенных совещанием, так и в контексте вопросов, обсуждавшихся на нем, об улучшении их взаимоотношений, упрочении безопасности и развитии сотрудничества в Европе, развитии процесса разрядки в будущем». В этих целях предполагается проводить встречи между представителями участников совещания, начиная с встречи на уровне представителей, назначенных министрами иностранных дел. Первая такая встреча должна состояться в Белграде в 1977 году. Определена дата подготовительной части этой встречи—15 июня 1977 года.

Впереди, следовательно, еще целый год. Можно использовать его в первую очередь для новых усилий в пользу упрочения мирных отношений и сотрудничества между всеми участниками общеевропейского совещания, а потом уже приступить к проверке сделанного. Такая логика диктуется и тем, что каждый шаг по дороге разрядки — а их сделано немало уже после встречи в Хельсинки — наталкивается на препятствия, возводимые ее противниками. Они пускаются во все тяжкие, используют противоречивость речей и действий тех западных деятелей, которые по конъюнктурным соображениям иногда поддаются давлению лагеря реакции. «Вдохновляются» враги мирной жизни народов и тем, что в ряде стран Западу раздуваются военные бюджеты, форсируется разработка все более разрушительных видов оружия, ведется наступление на гражданские права широких масс трудящихся.

Недавно группа ядерного планирования НАТО разрабатывала даже тактику ведения ядерной войны в Европе. Разве можно это совместить с тем, чему было посвящено общеевропейское совещание?!

Все это, как для всех должно быть очевидно, находится в противоречии не только с духом, но и буквой Заключительного акта общеевропейского совещания. Сюда, казалось бы, должны обратиться взоры те, кто загодя желает проверить, как этот Заключительный акт выполняется.

На деле происходит другое. Вот, к примеру, американский конгресс принял решение создать специальную комиссию по наблюдению за выполнением Заключительного акта Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. Поначалу государственной департамент дал понять, что не видит особой необходимости и целесообразности в создании такой комиссии. Однако затем Белый дом санкционировал решение конгресса, и комиссия приступила к работе в мае, продолжает ее и в июне.

И чем дальше действует сия комиссия, тем яснее становится, что ее истинное назначение совершенно не соответствует ее благопристойному названию. Оказываясь, комиссию американского конгресса совершенно не интересуют наиболее важные и самые актуальные проблемы. И вообще она намерена не помогать разрядке, ее материализации и углублению, а вставлять этому процессу палки в колеса. Инициаторы создания комиссии заранее объявили, что их занимает только один аспект Заключительного акта, который они определяют как «обмен людьми и идеями», так называемая «третья корзина».

Но они говорят не всю правду, да и вообще правда в комиссии американского конгресса и не ночевала.

ЕЩЕ ТОГДА, когда предлагалось создать орган для «сбора и обнародования сведений о выполнении или невыполнении обязательств, зафиксированных в Заключительном акте Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе», все обсуждение этого вопроса велось под знаком откровенного антисоветизма. Конгрессмены Э. Дервински, М. Фенуик, Л. Макдональд, сенаторы К. Кейс, Дж. Бакли изошлись в нападениях на Советский Союз, который якобы не выполняет хельсинкские соглашения по так называемой «третьей корзине». Вот, оказывается, куда гнут американские конгрессмены!

Между тем кому-кому, а им-то следовало бы на эту тему помалкивать. И США, и некоторые другие страны увязли в «третьей корзине» по уши. Есть точный язык цифр, и он явно не в пользу Западу.

Американские конгрессмены не могут отрицать, что и в США, и в других странах Западу непрерывно возрастает интерес к советскому искусству.

Казалось бы, в условиях разрядки следует этот интерес удовлетворять полнее. Однако советских кинофильмов, пьес, книг советских авторов, публикуемых, издаваемых и показываемых в США, Англии, Франции, ФРГ, Италии, любой другой стране Западу, не говоря уже о тиражах, в несколько раз меньше по сравнению с популярностью зарубежных произведений литературы и искусства в СССР, зато на западном книжном рынке выбрасывается макулатура, написанная по заказам ЦРУ или других подобных организаций. Нетрудно себе представить, как они пекутся, прибегая в том числе и к услугам работавших в СССР иностранных корреспондентов, об «обмене идеями и информацией»!

Вряд ли надобно подробно рассказывать о характере таких сочинений.

до и засылает своих агентов в политические, антивоенные, профессиональные, молодежные, женские и религиозные организации, в движение негров за гражданские права. Вместе с ЦРУ ФБР составило списки американцев, подлежащих немедленному аресту в случае «чрезвычайных обстоятельств». В этих списках—многие тысячи известных политических, общественных деятелей, деятелей культуры и науки.

В американских тюрьмах томятся тысячи инакомыслящих белых американцев, негров, индейцев, пуэрториканцев. Каков режим в этих тюрьмах, можно судить по тому, что там происходят бунты, вроде недавнего бунта в тюрьме «Макмерфи» доведенных до отчаяния людей.

В своде законов США предусмотрен штраф в размере до 5 тысяч долларов и тюремное заключение до трех лет за «преступную переписку».

В английском «Законе о преступлениях против правительства и общества»,

которого их когда-то прельстил, совершенно равнодушен к их судьбе.

К тому же, как сообщил «Голос Америки», и тем эмигрантам, которых допускают в США, становится все труднее адаптироваться, в частности, из-за незнания языка. А чтобы выучить язык, по свидетельству той же американской радиостанции, надо потратить 20 тысяч долларов.

Но вернемся к тем вопросам, из-за которых, собственно, и была организована комиссия в американском конгрессе.

Что касается выездов по вызовам родственников лиц еврейской национальности в Израиль, то, во-первых, как мы уже писали, количество их уменьшается, а те, кто уезжает, чаще всего используют вызовы как повод, но на «землю обетованную» предпочитают не ступать, оседая где придется. В том же что количество заявлений на выезд уменьшается, даже комиссия конгресса, при всем своем желании совать нос в чужие дела, не может за это «винить» советские органы. Рассмотрение заявлений производится в установленном порядке и в установленные сроки. Не выдаются разрешения только в тех случаях, когда это не отвечает законодательству страны.

ТЕПЕРЬ обратимся еще к одной проблеме. Показательно, что американские «радетели гражданских свобод» ищут себе опору среди уголовных преступников, элементов, уличенных в антигосударственной деятельности. А так как людей, поддерживающих этих «радетелей», у нас в стране единицы, то все время муссируются одни и те же имена. На них уже давно выпалили заокеанские опекуны, это, что называется, вычерпанный колодец с гнилой водой. Но нового-то нет! И приходится «защищать» некоего Алика Гинзбурга, великовозрастного лоботряса, поденно получающего деньжата от Сахарова за выполнение обязанностей секретаря и няньки. А ведь он мнит себя «интеллектуалом», который желает «опуститься» до общественно полезного труда. Еще один «борец» — Анатолий Марченко, выдаваемый за «писателя», хотя он пишет не бланкограмотно, едва закончив семь классов средней школы. Значительно больше Марченко преуспел на уголовном поприще. Пять раз оказывался он в местах «не столь отдаленных». Таковы же врач Штерн, осужденный за взятничество и мошенничество, уголовник Вайманов, Фельдман.

Мы уже писали о том, каково положение в американских тюрьмах. Очевидно, для того, чтобы отвлечь внимание от беззаконий, являющихся там обычным явлением, западная пропаганда проявляет повышенный интерес к положению в советских местах заключения для преступников. Именно преступников, так как в Советском Союзе закон преследует за конкретные действия. Режим там установлен строго соответствующий законодательству. Это, между прочим, подтвердили отбывающие наказания в колониях Дудина, Пауласис, Джабурия, Ладыженский. По их словам, к ним не применяются никаких противозаконных мер воздействия. От них требуется лишь соблюдать установленные правила и работать, причем за труд они получают соответствующую оплату, как это предусмотрено советским законодательством. Однако такие люди, как Гинзбург, предпочитают другое вознаграждение — от поношенной одежды иностранного происхождения до наличных, отработывая их заведомо лживой тенденциозной информацией.

И, наконец, об одном «методе» вербовки якобы желающих выехать из СССР. Метод весьма простой — подлоги. Целый ряд советских граждан еврейской национальности обратились в соответствующие органы власти с просьбой ограждать их от вызовов в Израиль, присланных мнимыми родственниками. Эти граждане находят в своих почтовых ящиках конверты со штампами израильского почтового ведомства. Москвичи Е. М. Шавульский и С. М. Шавульская, Г. С. Лифшиц и другие официально заявляют, что никаких родственников у них в Израиле нет, уезжать они никуда не хотят и выражают возмущение действиями непрошенных ходоатаев.

Не вредно было бы понять комиссии американского конгресса, что и она оказалась в незавидном положении таких непрошенных ходоатаев. Не вредно ее участникам ознакомиться со следующими строками русского баснописца И. А. Крылова:

Чем кумушек считать трудиться,
Не лучше ль на себя, кума,
Оборотиться?
И еще один совет: на гнилой воде съедобной пищи не приготовить. Зря стараетесь, господа.

В. КАССИС,
В. МИХАЙЛОВ.

КОЛОДЕЦ С ГНИЛОЙ ВОДОЙ

За последние пять лет 15 миллионов иностранных гостей посетили нашу страну и 11 миллионов советских граждан выезжали в различные зарубежные страны. При этом советские визы выдаются без всяких затруднений. Не так обстоит дело на Западе. Совсем недавно было отказано в американских визах советской профсоюзной делегации. В Англию не смогли поехать советские видные общественные деятели, которых пригласила одна из британских организаций сторонников мира. Долгое время не давали въездных виз в эту страну некоторым членам Академии наук СССР.

Так кто же, спрашивается, выполняет, а кто препятствует выполнению положения Заключительного акта, которое обязывает способствовать развитию сотрудничества между государствами на основе полного равноправия и содействия взаимопониманию и доверию между государствами, укреплению мира и доверия между народами? Ответ на этот вопрос может быть только один: выполняют свои обязательства СССР и другие социалистические страны, а не торопят, мягко говоря, с подобным выполнением страны Западу. Не потому ли комиссия конгресса США предпочитает уходить от ответа на этот вопрос?

НЕ ЛУЧШИМ образом выглядят американские законодатели, когда они рьятся в тогу «защитников» того, что они определяют как положение с гражданскими правами и свободами. Они оказываются людьми, которые говорят о веревке в доме повешенного.

Почти двадцать лет прошло с того дня, когда Генеральной Ассамблеей ООН была утверждена «Всеобщая декларация прав человека». Одно из основных таких прав — право на труд. Но этого права, без которого жизнь человека превращается в ад, лишены миллионы и миллионы в капиталистических странах. Они — безработные. В США их, по явно заниженным последним официальным данным, — 7,1 миллиона человек.

Есть в Соединенных Штатах такое учреждение — Федеральное бюро исследований — ФБР. Так вот, по данным, исходящим из того же Капитолия, где заседает та комиссия, о которой идет речь в этой статье, ФБР установило систему тотальной слежки, которая охватывает более 150 миллионов американцев. За десять лет ФБР перлюстрировало и перехватило несколько миллионов частных писем и телеграмм. За одним из руководителей борьбы за гражданские права следили по такому принципу: хотя, возможно, нет никаких доказательств, что он коммунист, также нет никаких веских доказательств того, что он антикоммунист.

ФБР, говорится в документах специальной сенатской комиссии, созданной по требованию общественности, засыла-

в уголовных кодексах ФРГ, Швеции и других западных стран имеются аналогичные статьи. Как произвольно они толкуются и применяются, можно увидеть на примере ФРГ, где действует «запрет на профессии». Он обращен не только против коммунистов, но и против любого человека прогрессивных взглядов. Его действие испытали на себе даже социал-демократы, хотя СДПГ является ведущей партией правящей коалиции.

Американский конгресс продолжает опеку и ассигновал на 1976 год около 60 миллионов долларов на пресловутые радиостанции «Свобода» и «Свободная Европа». Власти ФРГ под различными неубедительными предлогами разрешают этим диверсионным центрам действовать на территории Западной Германии. Между тем видный западногерманский публицист Эмиль Хофман в письме правительствам стран, подписавшим Заключительный акт общеевропейского совещания, пишет, что в результате тщательного исследования он пришел к неоспоримому выводу: существование радиостанций «Свободная Европа» и «Свобода» стало особенно нетерпимым после Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе. Их деятельность находится в вопиющем противоречии с Заключительным актом совещания.

Не может быть, чтобы комиссия конгресса США, занимающаяся вопросом о выполнении этого Заключительного акта, не знала о таком выводе. Но она делает вид, что ничего не слышит и ничего не видит, кроме... мнимых нарушений гражданских свобод в Советском Союзе.

Не видит и не слышит она и того, что в то самое время, когда по настоянию американской дипломатии в Сантьяго проводилась сессия ОАГ, проводилась в столице страны, находящейся под фашистским сапогом, в чилийских тюрьмах томилась и томятся свыше четырех тысяч человек, в том числе лучшие представители чилийского народа.

Пуще всего льют слезы американские «защитники свободы» по поводу свободы эмиграции из СССР. Действительно, она невелика и постоянно сокращается, потому что жизнь — лучший учитель, а израильская «земля обетованная» и «свободный мир» в целом предстают в своем истинном весьма неприглядном виде.

Есть и такая пикантная подробность: вашингтонская комиссия лила крокодильи слезы по поводу того, что из Советского Союза не выпускают кого-то по вызовам, полученным из Израиля, а в эти самые часы в Риме 450 человек еврейской национальности устроили демонстрацию в связи с тем, что им не дают въездные визы в США. Более полугода эти люди бедствуют без работы, без денег, без медицинской помощи, а «свободный мир», фальшивый блеск

ЛЁС КУПАЛАЎСКОЙ «ПАЎЛІНКА»

АБ'ЯДНАННЕ «Летаніс» кінастудыі «Беларусьфільм» выпусціла на экраны новую дакументальную стужку «Права на мір». Яна расказвае аб праведзенай у 1975 годзе ў Мінску міжнароднай сустрэчы прыхільнікаў міру, прысвечанай 30-годдзю Перамогі над фашызмам у другой сусветнай вайне.

У фільме ў яркай публіцыстычнай форме паказана барацьба за мір людзей нашай планеты. Гледачы «пабываюць» у В'етнаме, Карэі, Конга, Чылі, на Блізкім Усходзе. Яны ўбачаць сакрэтныя лабараторыі, дзе ствараюцца навішныя віды зброі масавага знішчэння, даведаюцца, як змагаецца супраць гэтага зла прагрэсіўнае чалавецтва.

СТО паэтаў Беларусі «сабраліся» разам, каб пагаварыць са сваімі юнымі сябрамі аб галоўным у жыцці чалавека — аб працы. Іх сустрэча адбылася на старонках зборніка «Люблю дзень будзённы», выпушчанага выдавецтвам «Мастацкая літаратура».

Майстры паэтычнага слова расказваюць аб велічы стваральнай працы хлебараба і рабочага, будайніка і шахцёра, педагога і вучонага, людзей многіх слаўных прафесій.

фільм». Дарэчы будзе згадаць, што ў Беларускім тэатры музычнай камедыі з поспехам ідзе аперэта паводле сюжэта п'есы.

Папулярнасцю карыстаецца і другі драматычны твор Янкі Купалы — «Раскіданае гняздо». Напісаная годам пазней, гэтая драма, падобна «Паўлінцы», трывала замацавалася ў рэпертуары нашых тэатраў. Аднак у адрозненне ад «Паўлінкі», якая пры любові рэжысуры, пры любых выканаўцах мае нязменны поспех, заваяваўшы яго з першых пастановак, драма «Раскіданае гняздо» не адразу знайшла належнае сцэнічнае прачытанне. Прынамсі, даваенныя пастаноўкі яе былі далёка не дасканалыя. І толькі ў 1951 годзе Віцебскі драматычны тэатр імя Якуба Коласа змог углыбіцца ў складаны змест драмы. Рыжысёр Алесь Скібнеўскі на першы план вывёў вобраз Незнаёмага, што дало магчымасць праясніць ідэйную накіраванасць твора, акцэнтаваць увагу на матывах класавай барацьбы. Спектакль коласаўцаў даваў прыклад таго, як трэба адносіцца да класічнай спадчыны, і шмат у чым прадвызначыў з'яўленне новага сцэнічнага варыянта «Раскіданага гнязда». Некалькі гадоў назад рэжысёр Барыс Луцэнка на сцэне тэатра імя Янкі Купалы ажыццявіў вельмі цікавую пастаноўку драмы. Калі ў папярэдніх сцэнічных варыянтах «Раскіданае гняздо» прачыталася як звычайная сацыяльна-бытавая драма, то ў купалаўцаў атрымалася хутчэй за ўсё трагедыя глыбокага філасофскага напаўнення. У партытуру спектакля рэжысёр увёў яшчэ і вершы Купалы. І гэта садзейнічала лепшаму эмацыянальнаму ўздзеянню на гледача, узмацняла паасобны матывы п'есы. Спектакль уражваў рамантычнай узнісласцю і глыбінёй падтэксту. Адным словам, і для сучаснага гледача, для якога лёс дарэвалюцыйнага сялянства мае толькі гістарычны інтарэс, п'еса адкрыла шмат павучальнага. Бо класіка ніколі не старэе.

Некалькі слоў варта сказаць пра сцэнічнае жыццё вадзвіля Янкі Купалы «Прымакі». Святло рампы твор пабачыў толькі ў 1936 годзе. Але з таго часу ўжо не сыходзіць са сцэны. Багата насычаны пікантнымі, камічнымі сітуацыямі, сакавітымі народнымі выразамі, фразеалагізмамі, вадзвіль мае ма-майстэрску скампанаваную інтрыгу. Усё гэта прыцягвае да яго ўвагу шматлікіх калектываў прафесійнай і самадзейнай сцэны.

Несумненна, факт такой вялікай папулярнасці драматургіі Янкі Купалы сярод удзельнікаў мастацкай самадзейнасці можа расцэньвацца як найвышэйшая ацэнка. Слова паэта стала блізкім, дарагім, сваім у народзе.

Кожны год тэатр, які носіць імя Янкі Купалы, адкрывае чарговую свой сезон зіхатлівай «Паўлінкай». І ідуць мінчане і госці сталіцы ў тэатр, каб сустрэцца з высокім мастацтвам, адчуць словы і гнеў купалаўскага слова.

Сцяпан ЛАЎШУК,
кандыдат філалагічных навук.

У колькасных адносінах драматургічная спадчына Купалы на многа бяднейшая за паэтычную, аднак не выклікае ніякага сумнення тое, што паэт у аднолькавай ступені выступіў у гэтым жанры першапраходцам, заснавальнікам. І ў тым, што буйнейшыя акадэмічны драматычны тэатр Савецкай Беларусі носіць імя Янкі Купалы, заключаецца глыбокі сэнс. Сапраўды, вялікі пясняр нашай Бацькаўшчыны вельмі многа зрабіў для стварэння беларускага нацыянальнага тэатра: яго драматургія стала разам з творами В. Дуніна-Марцінкевіча, К. Каганца і некаторых іншых тым грунтам, на якім узрасло і расквітнела тэатральнае мастацтва рэспублікі.

І няхай не з усімі рэжысёрскімі трактоўкамі мы можам сёння пагадзіцца, сцэнічны лёс п'ес Янкі Купалы шчаслівы. Асабліва пашанцавала ў гэтых адносінах камедыя «Паўлінка». Вось ужо семі дзесятак гадоў гэты твор з нязменным поспехам ідзе на сцэнах Беларускага тэатраў. Пазалетаў у выдавецтва «Мастацкая літаратура» выйшла кніга ўспамінаў адной з першых выканаўцаў ролі Паўлінкі заслужанага дзеяча культуры рэспублікі Паўліны Мядзёлка. Кніга насычана каштоўнымі падрабязнасцямі аб першых кроках Купалавай драматургіі. Тады, у 1918 годзе групай энтузіястаў Беларускага музычна-драматычнага гуртка ў Вільні і студэнцкай суполкай у Пецярбурзе былі ажыццэлены першыя пастаноўкі «Паўлінкі». Большасць актёраў-выканаўцаў не мела ніякай прафесійнай падрыхтоўкі. Тым не менш публіка горача вітала кожны спектакль, дружнымі воплескамі падтрымліваючы рэвалюцыйнае слова паэта. Гледач у прывабнай, разумнай і свабодалюбівай Паўлінцы бачыў сімвал маладой Беларусі, якая рвалася з ланцугоў самаўладдзя і памешчыцкага дэспатызму. Прынцыпова важным для таго часу быў вобраз Якіма Сарока, вясковага настаўніка, носьбіта перадавых ідэалаў і імкненняў. У Якіма Сароку бунтарская моладзь беларускага краю пазнавала сябе.

Дарэвалюцыйныя пастаноўкі «Паўлінкі», вядома, з'ява цікавая, аднак сапраўднае сцэнічнае жыццё камедыя атрымала толькі пасля Вялікага Кастрычніка. Твор быў пастаўлены на прафесійных сцэнах: спачатку ў тэатры імя Янкі Купалы, а потым і Якуба Коласа. Апрача таго, «Паўлінка» была шырока прадстаўлена ў рэпертуары многіх самадзейных калектываў. «Паўлінка» — адзін з самых папулярных спектакляў. Вядома некалькі сцэнічных варыянтаў камедыі. Так, напрыклад, пастаноўка купалаўцаў многімі элементамі адрозніваецца ад пастаноўкі Магілёўскага абласнога драматычнага тэатра, а спектакль Ашмянскага народнага тэатра не падобны на спектакль артыстаў-аматараў са Слоніма.

Вялікая папулярнасць «Паўлінкі» ў поўнай ступені абумовіла стварэнне ў 1955 годзе аднайменнага кінафільма. Есць яшчэ і тэлевізійны фільм па гэтай п'есе, створаны студыяй «Беларусь-

знаёмім з творчасцю маладых

Алесь КАМАРОЎСКИ нарадзіўся ў 1947 годзе ў вёсцы Мікалаеўшчына Стаўбцоўскага раёна — на радзіме Якуба Коласа. Гэта ў нейкім сэнсе адбілася на лёсе хлопца з Мікалаеўшчыны, які пазнаваў свет на коласаўскай паэзіі, слухаў успаміны аднавяскоўцаў аб вялікім земляку.

Замілаванасць роднай мовай і прывяла яго на філалагічны факультэт Беларускага ўніверсітэта. У мінулым годзе выйшла ў свет яго першая кніжка вершаў «Пачатак».

Зараз малады паэт рыхтуе да выдання наступны зборнік.

КРОСНЫ ЖЫЦЦЯ

Раніца спрала туману кудзелю,
Рэк палатно разаслала бяліць...
Кросны жыцця ткуць на заўтра надзею,
Ткуць ад клубка, што сягоння баліць.
Стукаюць бёрды стагоддзяў вагома,
Нітка трымціць ад трацілавых пуг...
Падае травам і дрэвам на гоман
Выбухаў даўніх уедлівы пух.
Сушыцца сонца ручайка у леце,
Нітка арбіты спаўзае набок,
Скача рыўкамі, то коціцца ледзьве
Цяжкай Зямлі пабурэлы клубок.
Месяц лучынай згарыць на святанні —
Неба замружвае тысячы вок,
Толькі нястомна снуе між нітамі
Рупнай ракеты удумны чаўнок.
Гэй, асцярожней на тым кантыненте,
Позірк няўцямы ўтаропіце свой:
Войны заткаўшы, гады ліхалецця,
Кросны жыцця зачынаюць сувой.

ПАКЛОН

З Дому шлюбу любви з любай
У букетах яркіх руж
Выплываюць — глянуць любя! —
Маладыя жонка, муж...
Асцярожна, ногі: плошча Перамогі!
Спяць бацькі трывожна, а над імі — гімн...
Сватала вайна іх, ажаніла многіх
Неразлучна з смерцю у дамах магіл.
Чуеце, нашчадкі, іхняе дыханне! —
З-пад пліты трапеча вечнасці агонь...
Вашае каханне, вашае змаганне —
Як працяг, як памяць, у свягле яго.
На пліту кладуцца ружы асцярожна,
Заімглілі слёзы вочы маладой...
Памятны, шчаслівы міг спыніў пракожных,
Як паклон загінуўшым на зямлі маёй.
Прагна ў рост да сонца рвецца клён кашлаты...
Галасок свой небу дорыць немаўля...
Вечнымі агнямі мужнасці салдата
Ад вайны апошняй дыхае зямля.

Дзяржаўнаму тэатру лялек БССР — чвэрць стагоддзя. За гэты час на яго спектаклях пабывала больш як восем мільёнаў маленкіх і дарослых гледачоў. І ў тых, і ў другіх ёсць свае любімыя п'есы ў рэпертуары тэатра: дзецям больш даспадобы спектаклі паводле народных казак, сярод дарослых гледачоў нязменнай папулярнасцю карыстаюцца «Боская камедыя», а таксама спектакль «Цудоўная Галатэя» і іншыя.

Фота А. БАСАВА.

ДРУГОЕ НАРАДЖЭННЕ ЛІРЫ

Існаваў у старадаўнасці арыгінальны і гучны інструмент — смычковая ліра. Потым пра яе забыліся. І вось цяпер яна зноў нарадзілася на свет дзякуючы залатым рукам майстра Уладзіміра Крайко. Ён не проста

аднавіў, а значна ўдасканаліў старадаўні інструмент, зрабіўшы ў ім не пяць-шэсць клапанаў, як было некалі, а дваццаць пяць і ў двух рэгістрах. Сто скрыпак, альтоў, кантрабасаў, віяланчэлей, дзесяцікі беларускіх дудачак і цымбал стварыў ён за сорак гадоў работы майстрам у Беларускай філармоніі. Імі карыстаюцца вядомыя выканаўцы, у тым ліку і вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры».

М. МАТУКОЎСКИ.

МОДА, ВЕРНУТАЯ 3 МІНУЛАГА

На Міжнародным фестывалі моды, які сабраў мінулым летам у югаслаўскім курортным горадзе Трагіры мастакоў-мадэльераў з трох кантынентаў, калекцыя мінскага Дома мадзлей удастоена спецыяльнага дыплама. Прысуджэнне гэтай узнагароды беларускім канструктарам адзення стала сенсацыяй фестывалю, дзе лепшыя ўзоры сваіх вырабаў дэманстравалі прызнаныя заканадаўцы моды — французы, а таксама прадстаўнікі фірм з ЗША, Канады, Італіі, ФРГ, Аўстрыі, Турцыі, Аўстраліі і іншых краін свету.

Работы беларускіх майстроў прыцягнулі ўвагу журы творчага конкурсу мастакоў-мадэльераў смелым спалучэннем мадэрна і архаікі, майстарскім выкарыстаннем у сучасным адзенні элементаў нацыянальнага стылю, і перш за ўсё натуральных матэрыялаў, якімі здаўна славіцца Беларусь, — лёну і скуры.

Імкненне надаць «крыку моды» высякароднасць матывамі народнага касцюма, упрыгожыць сучаснае адзенне дэталямі нацыянальнага характару вызначае творчы пошук вядучага мастака мінскага Дома мадзлей Іны Булгакавай. Выкананыя ёю ўзоры святочнага жаночага адзення разам з работамі іншых беларускіх мадэльераў экспанаваліся на міжнародных выстаўках і кірмашах у Маскве і Заграбе, Познані і Плоўдзіве, Дзюсельдорфе і Осака. На фестывалі

моды ў Трагіры асаблівым поспехам карысталіся кампазіцыі з ільну з карункамі ручной работы, элементы народнай традыцыі, творча асвоеная і ўзбагачаная мастакамі-мадэльерамі. Іна Булгакава выкарыстоўвае ў сваёй рабоце розныя матэрыялы, але аддае перавагу лёну, лічычы гэтую старадаўнюю беларускую тканіну прыдатнай як для паўсядзённага, так і для святочнага адзення. Рэчавым пацвярджэннем гэтай ідэі з'явілася бальная сукенка з ільнянога батысту, прадстаўленая ў беларускай калекцыі на фестывалі ў Трагіры. Вытворчасць ільняных тканін, шырока асвоеная ў Беларусі, служыць дадатковым стымулам для творчых пошукаў мастакоў-мадэльераў рэспублікі.

Іна Булгакава працуе ў групе перспектыўнага мадэліравання, дзе нараджаюцца ўзоры адзення заўтрашняга дня. Гэта, калі можна так сказаць, звышзадача творчага калектыву Дома мадзлей. Яго асноўны напрамак — канструктыўная распрацоўка ўзораў для масавага пашыву адзення. Практычна ўвесь асартымент вырабаў, выпускаемых на швейных прадпрыемствах Беларусі (а ён уключае ў сябе больш за дзвесце назваў), пачынае сваё жыццё ў лабараторыях і майстэрнях рэспубліканскага Дома мадзлей. Гэта своеасаблівы камбінат моды, дзе працуе шэсцьсот чалавек — мастакі-ма-

дэльеры, кваліфікаваныя закройшчыкі, спецыялісты па швейнай тэхналогіі, манекеншчыкі... Штогадовая прадукцыя Дома мадзлей — больш як паўтары тысячы ўзораў адзення ўсіх відаў, асноўная частка якіх асвойваецца прадпрыемствамі лёгкай прамысловасці. Эстэтычныя прынцыпы, якія прынеслі беларускім мадэльерам заслужанае прызнанне на зарубежных выстаўках, застаюцца нязменнымі і ў іх рабоце для масавай вытворчасці: кампазіцыі з прымяненнем ільняных тканін, упрыгожанні ў нацыянальным стылі ўсё часцей прапануюцца канструктарамі адзення швейным прадпрыемствам Беларусі.

Між іншым, цікавасць да беларускіх мадзлей адзення даўно перайшла межы рэспублікі. Вырабы з ільну карыстаюцца асаблівым попытам на штогодніх усеаюзных аптовых кірмашах, усё больш упэўнена пракладаюць сабе дарогу на зарубежны рынак. Пospех на міжнародным фестывалі моды ў Трагіры яшчэ раз пацвердзіў правільнасць напрамку, абранага беларускімі канструктарамі адзення: сучасныя лініі на аснове захаваных стагоддзямі нацыянальных традыцый.

А. КАРЭЛІН.

НА ЗДЫМКАХ: злева — Уладзімір БУЛГАКАУ, мастацкі кіраўнік Дома мадзлей, і закройшчыца Браніслава ХАРЧАНКА; справа — мадэль з калекцыі адзення, што дэманстраваліся летас на міжнародным фестывалі мод у Югаславіі. Фота В. КАВАЛЕНКІ.

ЯКОЕ Ё ВАС ПРОЗВІШЧА?

Бадай, калекцыяй гэта мноства картачак не назавеш, але хіба справа ў назве? І ўсё ж гэта калекцыя, калекцыя прозвішчаў.

Вядома, што прозвішчы былі ўведзены ў Расію не так ужо даўно — пры Пятры I. Спачатку набылі прозвішчы гараджане, адначасова з імі прывілеяваныя слаі насельніцтва — дваране, а пасля — сельскія жыхары. У Беларусі гэты працэс «надзялення прозвішчамі» працякаў яшчэ пазней і адносіцца прыкладна да палавіны мінулага стагоддзя.

Гісторыяй утварэння прозвішчаў у Беларусі ўжо шмат гадоў цікавіцца вядомы беларускі этнограф-фалькларыст Міхал Грынблат. Прозвішчы для калекцыі чэрпаўся вучоным з самых розных крыніц. Гэта і друкаваныя матэрыялы, такія, скажам, як газеты, гэта і асабісты назіранні ў частых этнаграфічных экспедыцыях у розныя куткі Беларусі. Усяго ж М. Грынблатам улічана каля 50 000 прозвішчаў, якія суст-

ракаюцца ў Беларусі, і на кожнае заведзена асобная картачка.

Самымі характэрнымі ў нашай рэспубліцы аказаліся прозвішчы Адамовіч, Несцяровіч, Мініч, Астапчук, Герасімчук, Анціпенка, Анупрэнка, Іваненкаў, Барысавец, Іванец. Прозвішчы з суфіксам «ец» асабліва характэрныя для заходняй часткі Гомельскай вобласці і ўсходняй Брэсцкай. А вось і іншыя характэрныя ўзоры з суфіксам «чык»: Пракопчык, Гардзеичык, Ахрэмчык, або Аляксейчыкаў, Аўдзейчыкаў. І далей: Андросікаў, Тарасікаў, Грышанок, Кузьмянок, Алексіянак, Васілінак. Але асабліва характэрна для беларускіх прозвішчаў спалучэнне «еня»: Астапеня, Адаменя, Льючэня.

Асобна ў гэтай калекцыі ўлічаны прозвішчы, утвораныя ад назваў раслін, птушак і да т. п. Род заняткаў, назва мясцовасці таксама пераканаўча паўплывалі на беларускія прозвішчы. Я. САДОЎСкі.

ПРЫЙШЛІ ПАЛАСАВАЦА

Ляснік І. Нясына ўбачыў у лесе мядзведзіцу з двума мядзведзяткамі.

— Ну, чакай гасцей, — сказаў ён дома жонцы.

Праз два дні начную цішыню парушыў трывожны брэх. Гаспадар адчыніў дзверы, і ў сенцы, прыціснуўшы хвасты, забеглі сабакі. Зірнуў у агарод, а там ля аднаго з вуляў гаспадарца лясныя госці.

Павячэраўшы, мядзведзіца з малымі знікла ў лесе. Ляснік ведаў, што яны зноў прыйдуць на мядок. Ён падрыхтаваў некалькі ліхтароў і вечарам запаліў іх, папрасіўшы суседзю спусціць сабак.

Мядзведзіца зноў з'явілася ноччу. Але яркія агні і сабакі брэх на гэты раз напалохалі яе.

Ф. СТАНІШЭУСкі.
Навагрудскі раён.

ГУМАР

У бар зайшоў шыкоўна апрануты чалавек з дарагой цыгарай у зубах. Ён аглядзеўся па баках і сказаў прысутным:

— Дваццаць гадоў ужо, як я выехаў з гэтага гарадка. І ведаецца, калі я ад'язджаў, у мяне было ўсяго пяцьдзесят цэнтаў, якія мне пазычыў Джым Канолі. Дарэчы, ці жывы ён яшчэ?

— Жывы, жывы, — прагукнаў стары Джым Канолі, прабіраючыся наперад.

— Рад цябе бачыць, Джымі, — сказаў чалавек з цыгарай. — Пазыч мне яшчэ пяцьдзесят цэнтаў, і я буду вяртаць табе якраз долар.

— Чаму гэта ваш сабак так гайкае на праязджаючым машыны?

— Бачыце, ён злуецца, што іншыя ездзяць, а яму даводзіцца бегаць пешшу.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-02-80, 33-03-15, 33-01-97, 33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 1026.

Хутка гэтыя экзатычныя жывёліны з'явяцца на манежы Мінскага дзяржаўнага цырка. Ад станцыі Мінск-Таварны да месца выступленняў яны ішлі па гарадскіх вуліцах. Фота В. ВІТЧАНКІ.